

İMLÂ VE TELAFFUZ SORUNUNDA TELEFON İLE İNTERNETİN ROLÜ

Serdar BULUT*

Özet

Estetik yapısıyla dünya dilleri arasındaki yerini alan Türk diline imlâ ve telaffuz alanında özensizlikler gösterilmektedir. Bu özensizlikleri ülkemizin her kesiminde görmek mümkündür. Televizyon ve radyo muhabirlerinin, basın sözcülerinin, takım ve kuruluşların yöneticilerinin, film ve dizi sanatçılarının, öğretmenlerin, parti başkanlarının ve halka hitap eden bütün insanların telaffuza dikkat etmesini bekleriz. Fakat beklentilerimizin tam aksine ne imlâyâ ne de telaffuza yeterince önem verilmediği görülür.

Özellikle teknolojinin gelişmesiyle beraber hayatımızın her anında bize lazım olan iletişim araçlarında imlâ ve telaffuz noktasında yanlış kullanımlar yapılmaktadır. Bu yanlış kullanımlar da Türk diline aşırı şekilde zarar vermektedir. Yeni nesil tarafından sıklıkla kullanılan telefon ve internette imlâ ve telaffuz alanında tam bir yıkım söz konusudur. Telefonların mesaj bölümünde, internetin mail bölümünde, yazışmada, görüntülü konuşmada vb. iletişimle ilgili tüm alanlarda bu olumsuz hava mevcuttur. Bazı kelimelerde ses düşmesi olurken, bazı kelimelerde ise ses türemesi meydana gelmektedir. “w, x, q” sesleri de iletişim araçları sayesinde hayatımızın her anında karşımıza çıkmaktadır. Genç kuşak arasında hızlı şekilde yayılma reaksiyonu gösteren bu yeni akım Türkiye Türkçesinin düzgün yapısına zarar vermektedir.

Bu çalışmamızda imlâ ve telaffuz noktasında telefon ve internette sorun derecesine ulaşmış durumlar ele alınacaktır. İnternet ve sms dilinde rastlanılan imlâ ve telaffuz sorunları birebir ele alınarak ilgili alanda örnekler yardımıyla gösterilecektir. Örnekler nicel araştırma yoluyla internet sitelerinden bulunarak yazıya aktarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *İmlâ, Telaffuz, Sorunlar, Telefon, İnternet.*

* Okt. Giresun Üniversitesi Rektörlük Türk Dili Bölümü ve TÖMER.

The Role Of The Internet By Phone Problem Spelling And Pronunciation

Abstract

Turkish language which is the major intangible cultural heritage of the Turkish nation. Turkish language which is living from the moment of the Turkish people lived that has been home to countless civilizations. Turkish language which is transmitted the present day changing and growing, living in the most mature period. Shows a lack of attention to spelling and pronunciation of the Turkish that place among the world's languages with the aesthetics structure having a history of such a glorious. This lack of attention is possible to see in all sections of the country.

We expect to pay attention pronunciation; television and radio correspondents, news presenters, the press spokesmen, the team and the organizations managers, the film and serial artists, teachers, heads of the party, and all the people who are appealing to the public. As a simple example; people around us let's make the pronunciation of the name 'Sait Faik Abasıyanık' who is famous writers. You will see a short syllables told pronunciations. In fact, "Sait" the last syllable of the name, "Faik" the first syllable of the name is long. It is possible to see this and similar other millions sample almost every day.

More negatives occurrence in spelling and pronunciations is recent years due to the development of technology in means of communication. In the field of spelling and pronunciation phones and internet which frequently used by the new generation there is a complete devastation. This unfavorable situation is in phones message section, part of the internet e-mail, correspondence, video calls and etc. all areas related to communication. In this study, reached the degree of the problem spelling and pronunciations in the case where the phone and on the internet will be explained with the help of examples.

Key Words: *dictation, pronunciation, problems, telephone, the Internet.*

Giriş

“Türk demek dil demektir. Ulusçuluğun en belirgin niteliklerinden biri de dildir. Türk milletindenim diyen insan, her şeyden önce ve kesinlikle Türkçe konuşmalıdır. Öz sözünden hareket ederek; Türk olmanın şartı, Türkçeyi en iyi kullanan olması gerektiğine göre; bunun yalnız konuşma dilinde değil, yazı dilinde de olması gerektiği bilinmektedir”.¹ Yazı dilinin kullanılması imlâyı, konuşma dilinin kullanılması ise telaffuzu verir, bunun ikisinin de iyi kullanılması ise anlamda bütünlük sağlar. Anlamca bir bütünlük içinde olan dilimiz de sağlam yapısını bozmadan devam ettirir.

¹ Hayrettin PARLAKYILDIZ, **Atatürk ve İmlâ**, Turkish Studies Volume 3/6 Fall 2008, s. 537.

“Dil insanlar arasında anlaşmayı sağlayan doğal bir araç; kendi kanunları içerisinde yaşayan ve gelişen canlı bir varlık; milleti birleştiren, koruyan ve onun ortak malı olan ve bin yıllar boyunca gelişerek meydana gelmiş bir sosyal kurum; seslerden örülmüş bir ağ; temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemidir.”² Böyle özelliklere sahip olan dil, kısaca söylemek gerekirse bir milletin aynasıdır. Bu ayna neyi göstermek isterseniz onu yansıtır. O halde dil bir milletin yaşantısını, hayata bakışını, acısını, mutluluğunu yansıtır. Bir dili, o dili konuşan insanlardan, o dil sayesinde bir araya gelip “millet” olmayı başarmış unsurlardan ayırmak mümkün değildir. Çünkü millet demek aynı kültürü yaşatan, aynı dili konuşan ve aynı havayı teneffüs eden insanlar topluluğu demektir.

“Dilin insanlık tarihiyle birlikte var olduğu artık bütün dil bilimcilerince kabul edilmektedir. Tanınmış Alman dilcilerinden Humbolt ve Hegel, bu konuyu değişik açılardan ele alarak incelemişlerdir. Humbolt ‘dille hayat, dille tarih ayrılmaz kavramlardır’ demiştir. Son yıllarda yapılan çalışmalar Humbolt’a hak vermiş, onun dil konusundaki görüşlerini desteklemiştir.”³ Diyebiliriz ki dil ilk insanla beraber ortaya çıkan ve insanların kültürüne, yaşayışına, tarihine ve her şeyine tanıklık eden canlı bir varlıktır. Dil kendini oluşturan toplumdan derin izler taşır. İnsanların dili, insanların tarihini ortaya çıkarır. Bir insanın kullandığı kelime onun atalarıyla ve torunlarıyla olan bağı gün yüzüne çıkarır. Bu sebepten ötürü dil, toplumu oluşturan bireyler arasında sadece anlaşmayı sağlayan bir araç olarak görülmemelidir. Dil, geçmişle bugün, bugünle yarın arasında köprü görevi gören canlı bir varlıktır. Bu canlılıktan dolayıdır ki; dil, onu konuşan bireyler gibi sosyal bir varlıktır. Bu sosyalliğinin bir neticesi olarak dilin, zaman içerisinde bazı değişimlere uğraması gayet doğaldır. Yüzyıllar boyunca devam eden bir yaşantının neticesinde kendi dinamiklerindeki değişimler, din değişimi, coğrafyanın değişimi, çeşitli tarihi veya sosyal vakalar sonucundaki değişimler dili de değişmeye zorlayacaktır. Bu sebeptendir ki, bir dili kendi içine hapsederek iç ve dış etkenlerden korumak mümkün olmayacaktır. Çünkü dili, tarihten, kültürden, toplumdan ve insandan ayrı düşünmek beyhude bir uğraştır. Tarihi seyir içerisinde baktığımızda - mensubu olduğumuz milletin dili olması hasebiyle kullandığımız- güzide

² Mustafa AÇA-Erdoğan ALTINKAYNAK-Hakan ÖZDEMİR, **Üniversitelerin Ön Lisans ve Lisans Programları İçin Türk Dili ve Kompozisyon**, Karadeniz Dergi Yayınları, Ankara 2011, s. 3.

³ Tuncer GÜLENSOY, **Türkçe El Kitabı**, Akçağ Yayınları, Ankara 2000, s. 4.

Türkçemiz de yukarıda belirttiğimiz noktalardan etkilenerek gelişimine devam etmiş ve bugünlere kadar gelmiştir. Ancak bu değişimler bazı zamanlar sorun olarak görülmüş ve giderilmeye çalışılmıştır.

XI. yüzyıldan sonra İslâm dini ile tanışan Türkler, kabul ettikleri bu dinin medeniyetinden de etkilenmişlerdir. Bunun sonucunda Türkçe'ye Arapça ve Farsça'dan kelimeler girmeye başlamıştır. Bunun daha öncesinde Çince, Sogotça, Moğolca vb. dillerden de kelime alan Türkçe ilk defa bu kadar yoğun bir etkileşim içerisinde kalmıştır. Halk, Osmanlı aydınlarının kullandığı dili anlamakta güçlük çekmeye başlamıştır. Tanzimat devri edebiyatının temelinde de zaten Osmanlı Türkçesinin sadeleştirilmesi anlayışı yatmıyor muydu? Daha sonraki Servet-i Fünûn devrinde kullanılan ağdalı dil anlayışından, “ milli bir edebiyat için millî bir dil gereklidir” anlayışıyla hareket eden Millî edebiyatçılarla çark edilmiştir ve asıl dilde sadeleşme ve Türkçeleşme bu edebi dönemle başlamıştır. Ve bu faaliyetler neticesinde daha Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında Türkiye Türkçesi dediğimiz modern Türkçe'ye geçiş sağlanmıştır. Yukarıda belirttiğimiz gibi sosyal bir varlık olan dil, diğer canlı varlıklar gibi, gelişimi esnasında iç ve dış etkenlerden dolayı zaman zaman bazı sorunlarla karşılaşır. Tarihi seyri hakkında kısacık bir malûmat verdiğimiz Türkçe için de durum bundan farklı değildir. Biraz sonra üzerinde duracağımız bazı sorunlar Türkiye Türkçesine ait dil sorunlarıdır: Dilimizi değişik etkenler altında “bir nevi yozlaşmaya” götüren birçok sorun vardır. Biz burada imlâ ve telaffuz sorununun nedenleri üzerinde durmaya çalışacağız.

“Dilimizin 50-60 yıl içinde çok hızlı bir değişme temposundan geçmesi, uygulama ve yönlendirmede ilgili ve yetkili kurum ve kuruluşların zaman zaman inkilâbın temel felsefesini yeterince benimsememiş veya kavramamış olması yüzünden birbiri ile çelişen kararlar alması, ilk ve orta öğretimdeki anadili eğitiminde gerekli duyarlılığın gösterilmemiş olması gibi sebeplerle, bugün karşımıza imlâ ve telaffuz ile ilgili birtakım sorunlar daha çıkmıştır. Nitekim üniversitelerimiz de dâhil olmak üzere yeni yetişen kuşaklarımızda, dilin imlâ ile inceliklerine karşı ilgisizlik hâkimdir. Üniversite öğretim üyelerimizin bu konuda yakındıkları ortak nokta, öğrencilerimizin ilk ve orta öğretimden getirdikleri bir kusur olarak yazılarında virgülsüz, noktasız, soru işaretli cümleler kurmalarınıdır. Noktadan sonra büyük harf yazmayı ihmal etmeleridir. Özel adları küçük harfle başlatmakta sakınca görmemeleridir. Satır sonlarındaki kelimeleri bir alt satıra geçerken hece bölümüne uymadan

ayırmalarıdır. Gerekli yerlerde uzatma ve inceltme görevi yüklenmiş düzeltme (^) işaretini kullanmayarak

aşık ile âşık
kar ile kâr = 'yı birbirine karıştırmalarıdır.
hala ile hâlâ

Cümle kuruluşlarındaki bozuklar da Türkiye Türkçesine zarar veren olgulardan birisidir. Bu durum şu an haber kanallarında veya televizyon ekranlarında, yer yer bazı dergi, gazete ve benzeri sütunlarda ve özellikle TRT ekranlarında bile karşımıza çıkmaktadır.”⁴

Son yıllarda özellikle sms dili ve msn dili diye bir dil daha ortaya çıkmıştır. Genç kuşak arasında hızlı bir şekilde yayılmaya başlayan bu yeni akım, genç kuşağın konuşma ve mesaj dilinde değişmelere neden olmaktadır. Bazı kelimelerde ses düşmesi olurken, bazı kelimelerde yeni sesler türemektedir. Özellikle (w, x, q) sesleri internet ve sms dilinde kullanılan en yaygın seslerdir. Yeni kuşağın imlâya dikkat etmediği görülmektedir ve birçok imlâ yanlışlığı olan kelimenin moda olarak kullanıldığı görülmektedir. Telefon ve internet dili olarak adlandırdığımız bu yeni dil Türkiye Türkçesinin düzgün yapısına zarar vermektedir. Özellikle genç nesil arasında yaygın olan bu dil Türk toplumunun gelecek nesillere armağan edeceği Türkiye Türkçesine zarar vermektedir.

Telefon ve İnternet Dili'nin Özellikleri

Bu dilin, günlük kullandığımız dile de etkileri vardır, ara sıra “offline” oluruz. “Kah ortamdan koparız, kah geyiğe vururuz”. “Space fakiri” gibi taksitle konuşuruz. Tabiki de hoş karşılanmayacak, Türkçemize çelme takacak bir durumu teşkil etse de ondan kaçamayız ve içinde oluruz. Çünkü telefon ve internet kullanırız ve onun dilini de kullanmaktan kendimizi alamayız. Kendi kendimizin çirkinleştirdiği ve daralttığı bir dildir. İnternet dilinde, smiley kullanımı, titreşim yollama, sesli harfleri yutma, etkili kişisel ileti yazma, nick kullanımı, dürtme, selfiye poz gibi birçok olumsuz durum söz konusudur. Bu dilin en bariz özelliklerinden biri de Türkilizce dediğimiz Türkçe-İngilizce karşımı sözcüklerin kullanılmasıdır. Buna internet kullanımında Tiki dili de denmektedir. Film soran bir kız sayesinde bu dilin ne boyutlara ulaşabileceğini görmemize neden olan iletişim şeklidir. Soru aynen şu şekilde olmuştur:

⁴ Zeynep KORKMAZ, *Dilimizin Dünkü ve Bu Günlük Sorunları ve Çözüm Yolları*, Türk Dili Dergisi, Sayı: 500, Ağustos 1993, s. 172-173.

-“yha bişi sorcam” ‘ada zombilerin düğünü geldimi ve ne kadar kılık yhadaalırsam.’

yanıt kendisine şu şekilde olmuştur:

-“Ada zombilerin düğünü gelmedi.” Yalnız ben de bir şey soracağım ‘ve ne kadar kılık yhadaalırsam?’ bu ne demek?

Kızımız burada ada zombileri diye bir filmin gelip gelmediğini eğer geldiyse de onun kiralama ve satın alma fiyatlarını öğrenmek istediğini sormaktadır. Fakat yukarıda da görüldüğü gibi bu dilde imlâya ve noktalamaya yeterince önem verilmemektedir. Telefon ve internet dilinin olumsuz sonuçları aşağıdaki gibidir.

1. Sesli Harflerin Düşürülmesi Sorunu

Türkçemiz yıllardan beri yazılı dilde 29 harfle işaretlenmektedir. Bizim dilimizin en bariz özelliği sesli harflerle, sessiz harflerin beraber kullanılmasıdır. Türkçe bir kelimedede iki sessiz harf yan yana gelmez. Böyle kullanımlar Türkçenin estetiğine uygun değildir. Sesli harflerin olmadığı bir Türkçe düşünülemez. Fakat telefon ve internet dilinde sesli harflerin varlığından söz etmek mümkün değildir. Çünkü sesli harfleri kullanmak bu dillere aykırıdır. Belki sesli harflerin kullanımı zaman kaybı olarak görülmektedir. Fakat ortaya çıkan sonuç Türkçenin zararına olan bir durumdur. Kendi dilimize, balta vurmaktan başka bir şey değildir.

İnternet ve telefon dilinde sesli harflerin kullanılmaması durumuna örnek:

- Ashkm sni çok özldm. (Aşkım seni çok özledim.)
- Hytm gldn mi? (Hayatım geldin mi?)

2. Kaynaştırma Harfi “y”nin Düşürülmesi Sorunu

Kaynaştırma harfinin varlığı, varsa hangi harfler olduğu yıllardır tartışılmalı bir konudur. Üniversiteye hazırlık dönemi öğrencilerine “-y-, -ş-, -s-, -n-” yani ‘YaŞaSıN’ şeklinde kodlanarak öğretilen bu kavram, üniversiteye atılan ilk adımla beraber unutulmaya başlanılmaktadır. Çünkü üniversite hocalarımız “-y-, -ş-, -s-, -n-” şeklinde öğretilen kaynaştırma harfinin yanlış öğretildiğini her fırsatta öğrenciye dile getirmektedir. Burada eğitim sistemimizdeki yanlışlıkların da etkisi görmezden gelinemez. Üniversiteye hazırlık döneminde konulara boğulan öğrencilerimiz, hocalarından aldıkları bu yeni bilginin ardından haklı olarak kendi aralarındaki konuşmalarda kaynaştırma harfimiz “y”yi de kullanmamaya başlamaktadırlar.

Kaynaştırma harfiyle ilgili söylediklerimiz tabikide iğneleyici küçük bir tespittir. Öğrencilerimizin kendi aralarındaki internet ve telefon mesajlarında, karşılıklı konuşmalarında kaynaştırma harfi “y”yi yok saymalarının ana sebebi kaynaştırma harfi yoktur diyen hocalarımız değildir. Kaynaştırma harfi “y” karşılıklı konuşmalarda kullanılmasını özenle istediğimiz ender kullanımlardan bir tanesidir.

Kaynaştırma harfi “y”nin düşmesi sorununa örnekler:

- İşe başlaman mı? (İşe başlayacak mısınız?)
- Bni özlecek min? (Beni özleyecek misiniz?)

3. Bazı Harflerin Birbirini Karşılması İçin Yanlış Yerlerde Kullanılması Sorunu

Türkiye Türkçesinde her harfin belli bir kullanım alanı vardır ve bu kullanım alanının dışında bu harfleri kullanmamız uygun değildir. Her harf özeldir ve bir başka harfin o harfin yerinde kullanılması dil estetiğine uymamaktadır. Fakat genç kuşağın yoğun şekilde kullandığı sms dilinde ve internet dilinde harflerin asli yerlerinin dışında kullanıldığı görülmektedir. Bu kullanımlar son derece yanlıştır ve Türkçemize zarar vermektedir. Bu harflerden bazıları şunlardır:

- “c yerine j” (canım: janım)
- “v yerine f” (seviyorum: sefiyorum)
- “z yerine s” (biraz: biras)
- “ş yerine sh ve s” (aşkım: ashkım) (aşkım: askım)
- “ç yerine ch ve c” (çok: chok) (çok: cok)
- “s yerine z” (herkes: herkez)
- “ı yerine i” (kadın: kadin)

4. Sesli Harflerin Birbirine Benzeşmesi Sorunu

Sesli harflerin kullanımıyla ilgili bir sürü farklı durum söz konusudur. Bazen ‘ı yerine i’, bazen ‘i yerine ı’, bazen ‘u yerine ü’, bazen ‘ü yerine u’, bazen ‘o yerine ö’, bazen ‘ö yerine o’, bazen ‘a yerine e’ ve bazen de ‘e yerine a’nın kullanıldığı şekiller görülmektedir. Bunun gibi kullanımların yanında sesli harflerin birbirine benzeyecek şekilde değişmesiyle oluşan kullanımlar da ortaya çıkmaktadır. Bu kullanımlar doğal olarak Türkiye Türkçesinin sözcük yapısına zarar vermekte ve dilin ahengini bozmaktadır. Sesli harflerin birbirine benzeyecek şekilde kullanılmasına örnekler:

- dimi? (değil mi?)
- virin (verin)

5. İngilizce Kısaltmaların Kullanılması Sorunu

Türkiye Türkçesi zengin bir dildir. Her kavramı, her durumu, her olguyu karşılayacak birden fazla kelitemiz mevcuttur. Bu kadar zengin bir dilimiz varken yine de İngilizce kelimelere ve kısaltmalara başvurulması yadırganacak bir durumdur. Özellikle telefon ve internet dilinde İngilizce kelimeler ve kısaltmalar kullanmak moda durumundadır. Bu durum zirveleri hedefleyen Türkiye Türkçesinin estetiğine zarar vermektedir. İngilizce kısaltmalara örnekler:

- ok. (okey= tamam)
- lv yu (love you= seni seviyorum)
- oki. (okey= tamam)

6. Türkçe Kelimelerin Kısaltmalar Halinde Telaffuz Edilmesi Sorunu

Her kelimenin belli bir kullanım şekli vardır. Bu kullanımların dışına çıkmak son derece anlamsız sonuçlar doğurmaktadır. Her kelimenin kısaltmalar şeklinde kullanılması da uygunsuz bir durumdur. Fakat telefon ve internet dilinde her kelimenin yeni ve farklı bir kısaltması mevcuttur. Bizim en değerli olgularımızdan birisi hiç şüphesiz birbirimize “selam” vermektir. Yazdığımız bir mektuba değerli büyüklere selam yazılarak başlanır. Fakat telefon ve internet dili sayesinde "selam" kelimesi yerini yakında "slm"a bırakacak gibi görülmektedir. Bazen bu dili kullananların telaffuzda da birbirlerine “slm” dedikleri bilinmektedir. Bizler farkında olmadan bu durumun içinde yer almaktayız. Bu kısaltmalara örnekler:

- h.g. (hoş geldin)
- h.b. (hoş bulduk)
- nbr (naber)
- tmm (tamam)
- nsl (nasıl)
- s.a-a.s (selamun aleyküm – aleyküm selam)
- aeo (Allah'a emanet ol)

7. Türkiye Türkçesi Alfabesinde Olmayan Harflerin Kullanılması Sorunu

Türkiye Türkçesi 29 harften oluşmaktadır. Bu harflerin hepsinin bir kullanım alanı vardır ve bu kullanım alanlarına uyulması dilimizin ilerlemesini sağlayacaktır. Fakat telefon ve internet dilinde Türkiye Türkçesi alfabesinde bulunmayan ya da son dönemde bulunması gündemde olan “q, x, w” gibi harflere ilgi son derece fazladır. Bu harflerle mesajlar atmak, yazılar yazmak ve karşılıklı selamlar göndermek son zamanlarda iyice yaygınlaşmış durumdadır. Bu harflerin kullanılması durumuna örnekler:

“k yerine q harfinin kullanılması” (a.q.)

“v yerine w harfinin kullanılması” (ewet: evet)

“ks yerine x harfinin kullanılması” (taxi: taksi)

8. “Gülmeyi” Belirtmek İçin Kullanılan Alakasız Harf Topluluğu Sorunu

Gülmek son derece önemli bir samimiyet göstergesidir. Örneğin tanıdığınız tatlı, sevimli, kibar bir insanla komik bir olay üzerine konuşuyorsunuz. Arkadaşınız size “muahah” diye gülcük yolluyor. Biran düşündüğünüzde o sevimli, kibar, tatlı insan böyle mi güler diyorsunuz ve ona yakıştıramıyorsunuz. Telefon ve internet dili gündelik hayata o kadar yansıtılmıştır ki arkadaşlar kendi aralarında birbirlerine “ehhehe”, “muahha”, “puaaa” gibi ifadeler kullanmaya başlamışlardır. Bu gülme karakterleri tebessümün, içtenliğin, samimiyetin anahtarı olan gülme eylemine yakışmamaktadır.

9. Türkilizce Dediğimiz Türkçe-İngilizce Karışımı Kelimelerin Kullanımı Sorunu

Son yıllara moda hâline gelen bir kullanım şekli de Türkçe-İngilizce karışımı kelimelerin kullanılmasıdır. İngilizcenin tüm insanlığı etkileyen yapısı, Türkiye Türkçesi’ni de her geçen gün etkisi altına almaktadır. İşyeri adlarında, gazetelerde, televizyonlarda, internette ve benzeri her yerde İngilizcenin görmezden gelinmeyecek büyüklükte bir etkisi vardır. Bu etki özellikle genç kuşak arasında etkisini fazlasıyla göstermektedir. Yarı İngilizce yarı Türkçe karışımı konuşarak arkadaşlarına hava atmak isteyen yeni nesilin bu dile olan ilgisi konuşma ve yazı dilinde bir çığ gibi büyümektedir. Fakat dünya dili olma

yolunda ilerleyen Türkçemizin de büyüklüğünün fark edilmesi gerektiği düşüncesindeyiz. Türkilizce şeklindeki kullanım hatasına örnekler:

- Okey canım
- Very good bebem
- Sory babacım
- Speak yavrum

10. Ünlü Uzaması Şeklindeki Kullanımlarda “-ğı/-ği”nin Yutulması Sorunu

Türkiye Türkçesi yazı dilinde belli kurallar bulunmaktadır. Bu kuralların dışındaki kullanımlar Türkiye Türkçesinin akışını bozmaktadır. Bu kadar zengin olan dilimizi daraltmak ve küçültmek son derece anlamsızdır. Konuşma diliyle yazı dilini birbirinden ayırmak gerekmektedir. Bu olumsuz havadan Türkiye Türkçesini çıkarmak için her harfi yerli yerinde kullanmamız en büyük görevimizdir. “-ğı/-ği”nin yutulması sorununa örnekler:

- bebem (bebeğim)
- gelecem (geleceğim)
- gidecem (gideceğim)

11. ‘ğ’ ile ‘y’nin Birbirinin Yerine Kullanılması Sorunu

‘ğ’ Türkiye Türkçesinin en özel seslerinden birisidir. Kullanıldığı yerler itibariyle kelimelere telaffuz kolaylığı sağlamaktadır. ‘y’ de dilimizin jokeri durumundadır. Tüm kaynaştırma işlemlerinin tamamına yakınında ‘y’nin katkısı söz konusudur. Fakat imlâ ve telaffuzda bu iki harfin birbirini karşılayacak şekilde yanlış kullanımları göze çarpmaktadır. Bu yanlış kullanımlar ‘ğ’ ve ‘y’nin geleceğine zarar vermektedir. Bu şekildeki kullanımların önüne geçilmesi ve her harfin kendi orijinal bölgesinde değerlendirilmesi harflerimizin ebediyen canlılıklarını korumalarına vesile olacaktır. ‘ğ’ ile ‘y’nin birbirinin yerine kullanılması sorununa örnekler:

- Eytim (eğitim)
- parmayım (parmağım)
- arabağı (arabayı)

12. Telefon ve İnternet Kullanımında Birbirine Seslenmek İçin Kullanılan Tabirler Sorunu

İnsanın olduğu yerde karşılıklı ilişki, alaka ve hoş sohbet vardır. Bir yakınımızı, bir arkadaşımızı sokakta görünce ona arkasından seslenir, selam verir ve onunla konuşuruz. Yaşlı insanlara dayı, teyze, nine, amca gibi ifadelerle hitap ederken yaşdaşlarımıza kardeş, arkadaş gibi kelimelerle hitap ederiz. Fakat telefon ve internet kullanımında seslenmek için kullanılan hitap sözleri tamamen değişmiş durumdadır. Telefon ve internet dünyasına kapılan insanlarda harfler topluluğu seslenme ifadesi olarak kullanılırken, hayatımıza yeni giren anlamsız kelimeler de hitap sözlerinin yerini almış durumdadır. Bu durumlar yazı dilinin yanında konuşma dilinde de hızlı şekilde yayılmaktadır. Telefon ve internet kullanımında birbirine seslenmek için kullanılan tabirlere örnekler:

- Hişşşşşşş
- Hişşşşşşttttt
- Pisttttttttt
- Laynnnnnnn
- Hımmmmmm
- Kanka
- Pampa
- Kanki
- Pampış
- Şşşşşşt
- Khanka
- Kardo

13. Kelime Sonundaki Sesli ve Sessiz Harfin Uzatılarak Kullanılması Sorunu

Her kelimenin orijinal bir kullanım şekli vardır. Bu kullanım şeklinin dışındaki yapılar Türkiye Türkçesi'nin kelime yapısına zarar vermektedir. Fakat telefon ve internet dilinde yasak ve kural diye bir yaptırımın varlığından söz etmek mümkün değildir. Bu dillerde gayet serbest ve özgür bir yapı mevcuttur. Kelime sonundaki sesli ve sessiz harfin uzatılarak kullanılması sorununa örnekler:

- Yoooooooooooo

- Yaaaaaaaaaaaaa
- Amaaaaaaaaaaaa
- Yapppppppppppp
- Sussssssssssssss
- Bakkkkkkkkkkkk

14. Rakamların Kelime İçinde Kelimenin Bazı Hecelerini Karşılacak Şekilde Kullanılması Sorunu

İmla ve telaffuzla ilgili olarak son yıllarda ortaya çıkan sorunlardan biri de kelime içinde rakamların kullanılmasıdır. Özellikle imlâ alanında rastladığımız bu sorun telefon ve internet kullanıcıları tarafından sıklıkla tercih edilen bir durumdur. Telefonun mesaj bölümünde veya internetin mail bölümünde bu sorunu fazlasıyla görmekteyiz. Rakamların kelime içinde kelimenin bazı hecelerini karşılayacak şekilde kullanılması sorununa örnekler:

- 5iktaş (Beşiktaş)
- S10 (Son)
- Ka1 (Kâbir)
- G3 (Güç)
- Yemek 7m (Yemek yedim)
- Lim10 (Limon)

15. Soru Eki “mı/mi”nin Kendinden Önceki Kelimeye Bitişik Yazılması Sorunu

Türkiye Türkçesinde her ekin kendine özgü bir kullanım şekli vardır. Bazı ekler kendinden önceki kelimelere bitişik yazılırken bazı ekler de kendinden önceki kelimedenden ayrı yazılır. Eklerin kullanım kurallarına uygun davranmak imlâ alanında gösterilecek en önemli titizliklerin başında gelmektedir. Belli bir standart ölçüsünde kullanım yapılmalı ve her yerde bu kullanıma uyulmalıdır. Fakat telefon ve internet dilinde hızlı yazmak telaşıyla bu kullanımlara gerekli özen gösterilmemektedir. Soru eki olan “mı” genel olarak kendinden önceki kelimeye bitişik şekilde yazılmaktadır. Bu ekin geleceği açısından doğru kullanılması bir gereklilik durumundadır. Soru eki “mı”nin yanlış kullanılması sorununa örnekler:

- Geldinmi? (Geldin mi?)
- Beni seviyormusun? (Beni seviyor musun?)

16. Bağlaç Olan “da/de”nin Kendinden Önceki Kelimeye Bitişik Yazılması Sorunu

Bağlaç olan “da/de”, bulunma hâli olan “da/de”den farklıdır. Bu sebepten ötürü bulunma hâli olan “da/de” gibi kendinden önceki kelimeye birleşik yazılması kabul görmez bir durumdur. Her ek kendi öz şeklinde kullanılmalıdır. Fakat telefon ve internet dilinde bu durumun tam aksi kullanımlar sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Her türlü kullanım şeklinin serbest olduğu bu dilde, dilimizin temel kullanım şekilleri yok sayılmaktadır. Bu akımın bir sonucu olarak da bağlaç olan “da/de” ekinin uygunsuz kullanım şekli ortaya çıkmaktadır. Bağlaç olan “da/de”nin uygunsuz kullanım şekline örnekler:

- Eymende geldi. (Eymen de geldi.)
- Sühada bizimle kalacak. (Süha da bizimle kalacak.)

17. Özel İsimlere Gelen Eklerin Ayraçla Üstten Ayrılması Sorunu

Özel isimlerin kullanımıyla ilgili gerekli imlâ kuralları vardır. Bu kurallara uyulmasını beklemek en doğal hakkımızdır. Çünkü bu kurallara uymamak Türkçemizin ahengine zarar vermekte ve dünya dilleri arasındaki yükselişini sekteye uğratmaktadır. Özel isimlerle ilgili özensizlikler özellikle telefon ve internet dilinde fazlaca yer almaktadır. Bu dillerde Türkiye Türkçesinin imlâ yapısına uyulmayarak özel isimlerle ilgili serbest kullanım şekilleri ortaya çıkmaktadır. Telefon ve internet dilinde özel isimlerle ilgili rastlanılan kullanım hatalarına örnekler:

- Ömürden Osmana 5 tl. (Ömür'den Osman'a 5 tl.)
- Ayşenin Tranzondan gidişi. (Ayşe'nin Trabzon'dan gidişi.)

18. Özel İsimlerin İlk Harflerinin Küçük Yazılması Sorunu

Özel isimlerin yazılışıyla ilgili belli başlı kurallar vardır. Bu kuralların sorumluluğu altında yazılar yazmak dilimizin lehine olacaktır. Fakat son yıllarda kurallara uymadan yazılar yazma modasına özel isimlerle ilgili yazılar da ayak uydurmaktadır. Özel isimlerin düzensiz kullanımı özellikle telefon ve internet dilinde yoğun şekilde rastladığımız bir olumsuzluktur. Bu dili kullananlar yazıya ya da mesaja başladıkları ilk harfin dışındaki tüm harfleri küçük yazmaktadırlar. Telefon ya da internet kelimeyi algılayıp ilk harfi büyük yazmadığı sürece özel isimlerin ilk harflerinin kolay kolay büyük yazılmaması

dikkat çekmektedir. Telefon ve internet dilindeki özel isimlerle ilgili sorunlara örnekler:

- aliyi gördüm. (Ali'yi gördüm.)
- leylayı giresuna götürdüler. (Leyla'yı Giresun'a götürdüler.)

19. Noktalama İşaretlerinin Kullanımıyla İlgili Sorunlar

Noktalama işaretleri Türkiye Türkçesinin çerezi konumundadır. Dilimizin güzelliğine güzellik katmakta ve imlâ ile telaffuz noktasında dilimize estetiklik kazandırmaktadır. Noktalama işaretlerinin yok olduğu bir Türkiye Türkçesi telaffuzda büyük bozulmalara sebebiyet verecektir. Fakat telefon ve internet kullanıcıları açısından noktalama işaretinin hiçbir ehemmiyeti yoktur. Noktalama işaretleri sadece görüntüyü güzelleştirmek için alakasız yerlerde, alakasız şekillerde kullanılmaktadır. Bu durumun düzeltilmesi ve noktalama işaretlerine gereken önemin verilmesi Türkiye Türkçesinin akıbeti açısından büyük önem arz etmektedir. Noktalama işaretlerinin kullanımıyla ilgili sorunlara örnekler:

- Seni seviyorum... (Seni seviyorum.)
- Ali Hasan Hüseyin ve Cemil var. (Ali, Hasan, Hüseyin ve Cemil var.)
- Sen onu gördün mü. (Sen onu gördün mü?)

20. Şimdiki Zaman Eki '-yor'un Farklı Şekillerde Kullanılması Sorunu

Şimdiki zaman eki, standart Türkiye Türkçesinde '-yor' şeklinde yazılmakta ve telaffuz edilmektedir. Şimdiki zaman eki eski Türkçe döneminde farklı şekillerde kullanılsa da yıllardan beri '-yor' şeklinde kullanılmaktadır ve '-yor'un dışındaki kullanımlar doğru değildir. Her ekin kendine özgü bir şekli vardır ve standart şekliyle kullanılması imlâ ve telaffuzda birliği sağlayacaktır. Fakat telefon ve internet dilinde tam anlamıyla bir karmaşa ortamı hâkimdir. Bu sebepten ötürü dilde birlik diye bir şey yoktur. Bu durum Türkiye Türkçesini sonu bilinmez bir karanlığa itmektedir. Telefon ve internet dilinde şimdiki zaman ekinin farklı kullanımlarına örnekler:

- Gidiyom (Gidiyorum)
- Gidiyem (Gidiyorum)
- Bakıyam (Bakıyorum)
- Geliyim (Geliyorum)
- Sevim (Seviyorum)

- Gidiom (Gidiyorum)

21. Noktalama İşaretlerinden Sonra Boşluk Bırakılmadan Kelime ve Cümlelerin Yazılması Sorunu

Türkiye Türkçesinin belli başlı imlâ ve noktalama kullanım kalıpları vardır. Her kelime, her cümle ve her harf bu kurallar doğrultusunda kaleme alınır. Türkiye Türkçesi bu ana kalıplar dışındaki kullanımlara izin vermemektedir. Eğer cümle içinde bir noktalama işareti varsa, noktalama işaretinden sonra gelen kelime ve cümle o noktalama işaretinin varlığına göre şekil almalıdır. Kısacası her noktalama işaretinden sonra boşluk bırakılarak diğer kelime ve cümlenin yazımına geçilmelidir. Standart Türkiye Türkçesi bu şekildeki kullanıma izin vermektedir ve diğer kullanımlar Türkiye Türkçesinin yapısına uymamaktadır. Noktalama işaretlerinden sonra gelen kelime ve cümlelerin yazımıyla ilgili sorunlara örnekler:

- Gel bitanem. Ayağım ağrıyo (Gel bitanem. Ayağım ağrıyor)
- Ali, Ayşe ve Asi geldi (Ali, Ayşe ve Asi geldi)

22. Noktalama İşaretlerinden Sonra Gelen Cümlelerin İlk Harflerinin Küçük Yazılması Sorunu

Türkiye Türkçesinde noktalama işaretlerinden sonra gelen cümlelerin ilk harfleri büyük yazılmaktadır. Bu kural standart Türkiye Türkçesinin belli başlı kurallarından biridir. Bunun dışındaki kullanımlar yanlıştır. Fakat internet ve telefon dilinde bu kuralın tam aksine kullanımlar ortaya çıkmaktadır. Bu kullanımlar Türkiye Türkçesinin estetiğine zarar vermektedir. Noktalama işaretlerinden sonra gelen cümlelerin ilk harflerinin küçük yazılması sorununa örnekler:

- Evet bebeğim.seni çok özledim. (Evet bebeğim. Seni çok özledim.)
- Ali geldi mi?o nerede? (Ali geldi mi? O nerede?)

23. ‘ğ’ Yerine ‘g’ Kullanılması Sorunu

Her harfin kullanılabileceği farklı bölgeler vardır. Her harfin kendi öz yerinde kullanılması imlâ ve telaffuzda bütünlük sağlamaktadır. Bu bütünlük de Türkiye Türkçesinin yapısını güçlendirmektedir. Fakat internet ve telefon dilinde ‘ğ’ yerine çoğunlukla ‘g’ kullanılmaktadır. ‘ğ’ yerine ‘g’ kullanılması sorununa örnekler:

- Ayağım ağrıyor (Ayağım ağrıyor)

- Bebegim (Bebeğim)

24. Büyük ve Küçük Harflerin Beraber Kullanılması Sorunu

Türkiye Türkçesinde büyük harflerin ve küçük harflerin kullanılacağı farklı alanlar mevcuttur. Kelime ve cümle başları ile özel isimler büyük harflerle yazılırken, diğerleri küçük harflerle yazılır. Bu kuralın aksine olan tüm yazımlar yanlıştır. Fakat internet ve telefon dilinde bu kullanımların dışındaki şekillere ağırlık verilmektedir. Bu durum da Türkiye Türkçesine zarar vermektedir. Büyük ve küçük harflerin beraber kullanılması sorununa örnekler:

- BeBeGiM (Bebeğim)
- BENim HERşeYim (Benim her şeyim)

25. İnceltme İşaretinin (^) Kullanılmaması Sorunu

Türkiye Türkçesinde bazı kelimeler imlâ ve telaffuz noktasında inceltme işareti yardımıyla kullanılır. İnceltme işareti kelimenin hem söylenişini hem de yazılışını değiştirir. Bu kural Türkçe kelimelerin çoğu için geçerlidir. Fakat İnternet ve telefon dilinde hiçbir şekilde inceltme işareti kullanılmamaktadır. Bu durum da imlâ ve telaffuz noktasında olumsuz sonuçları beraberinde getirmektedir. İnceltme işaretinin kullanılmaması sorununa örnekler:

- Kağıt (Kâğıt)
- İmla (İmlâ)

26. Bazı Kelimelerin Zamanla Değişikliğe Uğraması Sorunu

Türkiye Türkçesi, geçmişi Sümer diline kadar dayandırılan önemli işlek dillerden biridir. O yıllardan günümüze kadar bazı değişikliklere uğrayarak yaşamını sürdürmüştür. O yıllarda var olan kelimelerden bir kaç günümüze kadar aynı kalırken, bazıları tamamen değişmiştir. Bu kelimelerden bazıları ise günümüzde de yine değişikliğe uğramaya devam etmektedir. En eski şekli "edgü" olan ve daha sonra "eygü", "eyü", "eyi" şekillerini alan "iyi" kelimesi sanal ortamda son şeklini alarak yine değişmiştir. Bu değişim "iyi" kelimesinin geleceği açısından önemli bir soru işaretidir. "iyi" kelimesinin gelecekte hangi şekli alacağı merak konusudur. Telefon ve internet dilinde değişen kelimelere örnekler:

- ii, i (iyi)

27. Telefon ve İnternet Dili Aracılığıyla Yeni Kelimelerin Dilimize Girmesi Sorunu

Teknolojik aletlerin her geçen gün arttığı günümüzde yeni kelimelerin dilimize girmesi kaçınılmaz bir durumdur. Yeni kelimelerin dilimize girmesi herkes tarafından kabul gören olumlu bir gelişmedir. Fakat Türkiye Türkçesine bu tarz yeni kelimeler kaynak dildeki şekliyle girmektedir. Gelişmiş ülkeler bu tarz yabancı kökenli kelimelere dil gümrüğü uygulamaktadır. Yani o kelimeyi kendi gramer kurallarına uydurarak dillerine almaktadırlar. Aynı şekilde Türk Dil Kurumunun da dil gümrüğü uygulaması Türkiye Türkçesinin geleceği açısından önem taşımaktadır. Sanal ortam sayesinde dilimize giren yabancı kelimelere örnekler:

- Selfie, Selfiye (Kişinin kendi fotoğrafını çekerek, sosyal medyada paylaşması.)
- Tweetlemek (Kişinin sosyal paylaşım sitesindeki paylaşımları tıklaması.)
- Likelamak (Kişinin sosyal medyadaki paylaşımları beğenmesi.)
- Dürtmek (Sosyal paylaşım sitesinde selam vermenin sanal şekli.)

Sonuç

Yukarıdan beri özetler hâlinde verilen sorunlar gösteriyor ki, dilimizin gerçek bir ilgi ve desteğe ihtiyacı vardır. Bunun yolu da hiç şüphe yok ki, önce sağlıklı bir eğitim ve öğretimden geçmektedir. Ülkemizde yıllardır süregelen kusurlu eğitim politikası ve gençlerimizi, gerçekten yeterli olup olmadıklarına bakmadan ille de sınıf geçirme ve mezun edebilme hedefine yönelik bir yol izlenmesi sonucu verilen tavizler görüşümüzce bu duruma gelişin temel sebebidir. Çünkü yeterince eğitim almayan geçlerimiz Türk dilini neden iyi kullanması gerektiği bilincine varamamaktadır ve bunun sonucunda da hatalı kullanımlardan kendini kurtaramamaktadır. Yaptığımız araştırmalar hatalı dil kullanıcılarının % 75'inin lise ve ilköğretim dönemlerinde eğitime yeterince önem vermeyen bilinçsiz gençlerden oluştuğunu göstermektedir. Elbette bunda yukarıda açıklanan sorunlar arasında yer alan öteki etkenlerin de rolü vardır. Ama ana sebep eğitim politikamızdaki tutarsızlıklardır. Aydın insan, bilen insan, bilgili insan demek olduğuna göre, bu sorunların çözümü de ana dilimizi yeterince bilmeye ve bu konuda şimdiye kadar süregelen bilinç yetersizliğinden kurtulmaya bağlıdır.

Öz Türkçecilik üzerine çalışmaların yapılması gerekmektedir. Öğrencilere ilköğretim sıralarından başlayarak, üniversite masalarına kadar Türkçe'yi güzel konuşma ve yazma dersleri verilmelidir. Türkçemize zarar verecek internet ve telefon dili diye tabir edilen yeni moda imlâ ve telaffuzdan uzak durmamız gerekmektedir. Türkilizce diye adlandırılan yarı İngilizce yarı Türkçe konuşma ve yazma şekillerini dilimizden atmamız şarttır. İmla, telaffuz ve anlam Türkçe'nin temel taşlarıdır ve bu yüzden bu konulardaki sorunlardan dilimizi arındırmalıyız. Dilimizin kirlenmesine mani olmalıyız. Çünkü bu alakasız kullanım şekilleri sadece Türkçeyi değil İngilizce ve diğer dilleri de katleden bir durumdur. Yeni nesil iletişim çağıyla beraber artık her şeyin kolaylık olduğunu düşünerek Türkçeyi güzel konuşup, doğru yazmanın değil, hızlı konuşup, kısa yazmanın daha yararlı olduğu düşüncesindedir. Fakat bu yanlış düşünce çocuklarımıza miras olarak bırakacağımız Türkçemizin orijinal yapısını bozmakta ve estetikliğine zarar vermektedir.

Her türlü titiz kullanımların yanında bazı istisna durumlar da vardır. Fakat bu istisna durumların fazla kullanılmayan kelimelerde olması doğal bir durumdur. Çünkü fazla haşır neşir olunmayan kelimenin yanlış telaffuz edilmesi ya da yanlış yazılması kimsenin itiraz etmeyeceği normal bir durumdur. Ama telefon ve internet dilinde bu durumun tam aksine sürekli kullanılan kelimelerin bile yanlış kullanılması modadır. Yalnız bu türdeki yanlışlıklar dilimize büyük zararlar vermektedir. Bu sebepten ötürü telefon ve internet dilinde bu konuya gerekli özenin verilmesi bir zorunluluk şekline gelmiştir. Türkiye Türkçesinin dünya üzerinde son yıllarda gerçekleştirdiği atılımlar ve öğrenilmesinin cazip hâle gelmiş olması göz önüne alındığında, Türkiye Türkçesini en başta sahipleri olan bizlerin doğru ve anlaşılır kullanması gerekmektedir. Türkiye bir gözdür, Türkiye Türkçesi de bebeği. Türkiye'nin önünü daha net görebilmesi için Türkiye Türkçesinin aydınlık bir geleceğe doğru adımlarla ilerlemesi şarttır. Türkiye Türkçesine gereken önemi güzel konuşarak ve güzel yazarak vermeliyiz.

KAYNAKÇA

AKSAN, Doğan, **Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim**, TDK Yayınları, Ankara, 2003.

GÜLENSOY, Tuncer, **Türkçe El Kitabı**, Akçağ Yayınları, Ankara 2000.

KORKMAZ, Zeynep, “Dilimizin Dünkü ve Bu Günkü Sorunları ve Çözüm Yolları”, **Türk Dili Dergisi**, sayı:500, Ağustos 1993, s. 155-180.

KORKMAZ, Zeynep, “Türk Dilinin Bu Günkü Sorunları”, **Türk Dili Üzerine Araştırmalar**, C.1, TDK Yayınları:629, Ankara 1995.

OLGUN, Yusuf, “20. Yüzyıl Sonunda Türk Dili'nin Karşılaştığı Temel Sorunlar ve Çözüm Yolları”, **Dil Dergisi**: 42, Nisan 1996.

PARKYILDIZ, Hayrettin, “Atatürk ve İmlâ”, **Turkish Studies**, Volume 3/6, Sonbahar 2008.

AÇA, Mustafa-Erdoğan **ALTINKAYNAK-Hakan ÖZDEMİR**, **Üniversitelerin Ön Lisans ve Lisans Programları İçin Türk Dili ve Kompozisyon**, Karadeniz Dergi Yayınları, Ankara 2011.

TANRIKULU, Mustafa, **Türkçenin Problemleri**, (İnternette bulunan bir kaynaktır: <http://www.forumtayfa.net/tiyatro-edebiyat/20396-turkcenin-problemleri-mustafa-tanrikulu.html>).

YAMAN, Havva-Yavuz **ERDOĞAN**, “İnternet Kullanımının Türkçeye Etkileri: Nitel Bir Araştırma”, **Journal of Language and Linguistic Studies**, Volume 3, No:2, October 2007.

ZÜLFİKAR, Hamza, **Doğru Yazma ve Konuşma Bilgileri 1**, Zerpa Yayını, Ankara, 2009.

www.facebook.com

www.twitter.com

www.msn.com